Výtvarná činnost rodiny Štáblovy ve farnosti Dolní Bojanovice

Podstatná část volných sakrálních plastik v dolnobojanovické farnosti pochází z dílny hodonínského kamenosochařského mistra Františka Štábly. V katastru Josefova, patřícího do zmíněné farnosti, je doložena jako nejstarší plastika z této dílny socha P. Marie Bolestné umístěná po levé straně silnice z obce do Dolních Bojanovic. Byť je na přední straně podstavce psáno, že byla „obnovena L. P. 1899", jde o novou plastiku z mušlového vápence zhotovenou v Hodoníně nákladem Františka Uhra (správce v Dittlově dvoře v Josefově) v hodnotě 150 zlatých, slavnostně vysvěcenou dne 8. září na svátek narození P. Marie. U sochy bývá dodnes zastavení v prosebné dny do polí, modlí se tu i poutníci z Josefova cestou na pouť do Žarošic či do Dolních Bojanovic na slavnost Božského srdce Páně a při jiných církevních slavnostech. Z původního díla zůstal jen podstavec, zatímco pískovcová barokní socha (lze ji snad datovat do 1. poloviny 18. století) je do dnešních časů umístěna za vchodem do dolnobojanovického hřbitova. Srovnáním obou kamenných plastik si uvědomíme, že ta barokní nás jímá jemným, téměř melancholickým smutkem, že má v obličeji individuální rysy, což o nové plastice říci nemůžeme, i když v případě kamenosochařské dílny Štáblových jde vždy o vysoce profesionální a standardně odvedené práce. Ale přece jenom se jedná o dílo dle typizovaných vzorů, a především se na monumentu podílí celá dílna. Chybí zkrátka ta barokní senzibilita a již uvedená individualita. Navíc by to možná chtělo pro původní P. Marii Bolestnou najít výraznější umístění v rámci hřbitova a každopádně uvažovat o dodání (vhodného) chybějícího podstavce.

Socha P. Marie Bolestné v katastru Josefova **Foto: autorka**

Donátorská činnost pokračovala i v novém století, a tak už r. 1901 nechává vdova Františka Škápíková vytvořit kamenný kříž (dnes se nacházející na josefovském hřbitově) místo původního dřevěného vyvrácené-

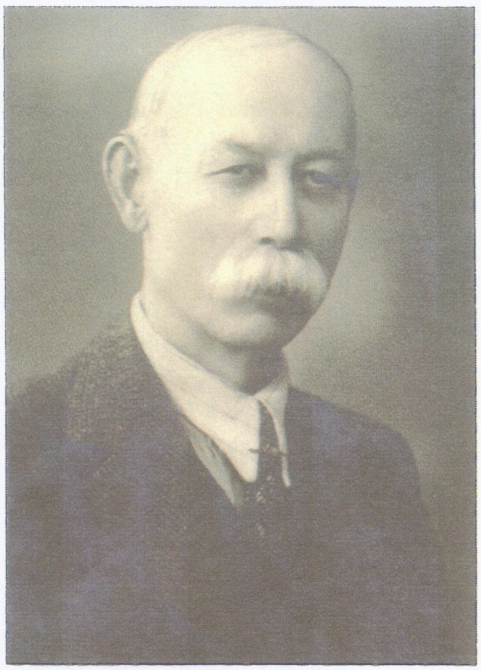

Ferdinand Štábla st. (1870 – 1944)
Foto z archivu autorky

ného vichřicí, roku 1904 dávají manželé František a Emílie Šupovi zhotovit rozměrnější plastiku, tzv. Pietu, kterou můžeme najít na cestě z Josefova do Lužic. V roce 1907 obohatí josefovský katastr dokonce dvě nové sochy – sv. Jana Nepomuckého (donátoři manželé Kolibovi), jež je umístěna na konci vesnice směrem na Prušánky, a především velmi zajímavá plastika patrona pastýřů, sv. Vendelína. Dnes již po ikonografické stránce v krajině málo vídané dílo bylo zhotoveno na náklady manželů Františka a Marie Kovaříkových, má překrásnou přírodní kulisu v podobě vzrostlých kaštanů a asi nejlépe evokuje původní duchovní myšlenku jeho umístění do volné přírody. O rok později přibyla socha sv. Trojice. Postaven byl též kamenný kříž s vyobrazením Ježíše Krista, a to u Zelnic v roce 1911 z peněžního daru zmíněné vdovy Škápíkové.

Ještě výrazněji kamenosochařská dílna Štáblových ovlivnila vzhled katastru obce Dolní Bojanovice. Rokem 1894 je signován gotizující kamenný kříž manželů Moravanských stojící na křižovatce polních cest, z nichž jedna vede do trati Hrabinky a druhá směrem k Josefovu; v roce vypuknutí 1. světové války byl potom jako prosba o navrácení syna z vojny zhotoven u polní cesty do Moravské Nové Vsi („neoveské") tzv. kříž Maršálkův. Právě tyto dva kříže a jejich zasazení jako původní zastavení na, byť už dnes převážně zaniklých, polních cestách nám opět dávají představu, jak působivé je spojení sakrálních plastik a přírody. Zde se v případě staršího kříže jedná o tři košaté lípy, mladšímu dělá oporu zase statný akát a i náhodný dnešní poutník ocení uchování tradiční modelace krajiny. Jejich zamýšlené přenesení (uvažuje se o přemístění do parčíku před hřbitovem) by naprosto popřelo smysl, s jakým byly do krajiny vsazeny.

Monumentální plastiky a sakrální stavby z popisované kamenosochařské dílny nacházíme rovněž uvnitř obce. Jedná se především o patronátní sochu sv. Václava stojící na parkánu u kostela, vytvořenou nákladem Marie Líčeníkové v roce 1929 na památku milénia smrti světce. Ke slavnostnímu vysvěcení P. Jaromírem Pořízkem došlo 30. května o slavnosti Božího těla. Zbožná vdova Líčeníková nechala jako donátorka již v roce 1913 na památku 1050. výročí příchodu moravských věrozvěstů zhotovit sousoší sv. Cyrila a Metoděje, umístěné v horní části Dolních Bojanovic a stojící dnes pod mohutným stromem – jerlínem. Na svátek věrozvěstů (5. července) se téhož roku konala velká slavnost s průvodem k sousoší, kde proběhlo posvěcení, následná pobožnost a průvod do kostela na svátostné požehnání. Ona procesí k moravským patronům zanikla v letech normalizace. Dnes náleží zastavení u sousoší do itineráře slavnosti Božského srdce Páně.

Zajímavou historii má i kamenný, tzv. Mikušův kříž z roku 1910. Bojanovický rolník František Mikuš, tehdejší starosta, na

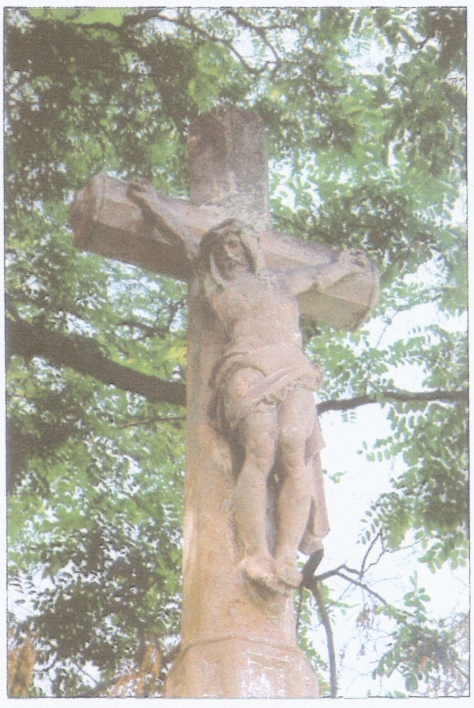

Maršálkův kříž u cesty do Moravské Nové Vsi **Foto: autorka**

lovu nechtěně postřelil pekaře Bařinu, jenž na následky zranění umírá a viník jeho smrti záhy staví kříž a sděluje na něm, jak vypovídá rytý text na dříku, že byl: „Postaven ke cti a chvále Boží, za sproštění nepřátel." Kříž se původně nacházel před kaplí Nejsvětější Trojice u cesty vedoucí do Starého Poddvorova, při rozšiřování silnice byl přemístěn o několik desítek metrů dále na konec vesnice. Pseudogotická kaplička Nejsvětější Trojice z roku 1933, situovaná v horní části obce zvané Kopánky, byla postavena na místě původní zděné a obílené kapličky, kterou nechal rolník Jan Bílek z čp. 182 zbořit a nově vystavět jako dí-

Sousoší sv. Cyrila a Metoděje v Dolních Bojanovicích Foto: autorka

kuvzdání za požehnání úrody a za zdraví celé rodiny. V závěru interiéru se nachází modře vymalovaná nika vyzdobená žlutými hvězdami a v ní umístěná polychromovaná dřevořezba Nejsvětější Trojice od Ferdinanda Štábly. V neděli o slavnosti sv. Trojice se u kapličky koná pobožnost a následuje průvod do kostela zakončený svátostným požehnáním.

Stopy dílny Štáblových nacházíme ostatně i uvnitř chrámu. Již v roce 1901 se firma podílela na znovuzhotovení sochy P. Marie Lurdské (obnos 41 korun zaplatila dolnobojanovická rodina Petra Nesvadby) a o sedm let později dodává velmi precizní mramorovou křtitelnici.

Veškeré výše zmiňované sakrální plastiky tedy pocházejí z dílny hodonínského kamenosochařského mistra Františka Štábly. Byl bezesporu velmi zajímavou osobností, výrazného vlasteneckého cítění. Narodil se 4. května 1868 ve Věžkách na Kroměřížsku, kde se snad již jeho otec Matěj (1825 – 1923) věnoval nějaké formě výtvarného řemesla. S bratrem Ferdinandem (12. 5. 1870, Věžky u Kroměříže – 30. 10. 1944, Hodonín) při dovršení učednických let vyřezali jako první hotová díla sakrální dřevěné plastiky pro kostel v Hošticích u Kroměříže a dvě z nich chrámu přímo věnovali. Po usazení v Hodoníně František zakládá počátkem 90. let 19. století (koncese udělena 11. 5. 1891) záhy velmi úspěšnou kamenosochařskou dílnu a úzce spolupracuje s již zmíněným bratrem Ferdinandem, specializujícím se jako malíř, pozlacovač, řezbář a majícím na přelomu 19. a 20. století zakázky i ve Vídni a Budapešti. Roku 1906 se v Hodoníně natrvalo usazuje též Ferdinand, jeho obrazy a oltáře se nacházejí či nacházely např. v kostelích v Mikulčicích, Hodoníně, Ratíškovicích, Poličce a jinde. František Štábla umírá 18. prosince 1933 v Hodoníně.

Nebyla to však jediná generace Štáblových, která zanechala výraznou vizuální stopu mj. i na Dolnobojanovicku. Františkův syn Vladimír (22. 2. 1906, Hodonín – 6. 3. 1975, Praha) sice jako sochař pobýval převážně v Praze, kde se věnoval především teoretickým rozborům výtvarného umění pro odborná periodika, zato jeho bratranec Ferdinand přímo pokračoval v rodové linii.

Ferdinand Štábla ml. (18. 2. 1916, Hodonín – 28. 4. 1979, Hodonín) po původním vyučení se sochařem ve dřevě u Bohumila Becka v Kutné Hoře pokračuje ve studiu na Umělecko – průmyslové škole v Praze, specializaci získává u profesorů Josefa Mařatky a Karla Dvořáka. Důležité keramické zkušenosti mu dává práce v manufakturách v Bechyni a Rakovníku. V roce 1940 přichází do Hodonína, záhy se stává členem Sdružení výtvarných umělců moravských (SVUM) a po roce 1945 až do své smrti pravidelně vystavuje i s manželkou, keramičkou Eliškou. Po celou dobu své tvůrčí dráhy pracuje souběžně jako sochař a keramik, je znám jako autor řady rozměrných monumentálních plastik pomníkových i interiérově realizovaných, zhotovil však též mnoho drobnějších prací. Jeho nejvlastnějším materiá-

Busta Hlava stárka Foto: autorka

lem je originální patinovaná sádra, originální terakota a tzv. prořezávaný glazovaný reliéf. Méně tvoří ze dřeva, výjimečně i z glazované majoliky. Pro dolnobojanovickou farnost je u Mistra Ferdiše, jak jej nazývali přátelé, objednána v roce 1950 plastika Madony s děťátkem, a to P. Jaromírem Pořízkem, který je však ještě téhož roku zatčen příslušníky Státní bezpečnosti a odsouzen na 15 let vězení. Bojanovičtí se tak své Madony (umístěné nad hlavním vchodem v průčelí fary) dočkávají až o šest let později.

Příkladem zajímavého prořezávaného reliéfu je potom náhrobní plastika Pavlínky

Mikušův kříž v Dolních Bojanovicích Foto: autorka

Kršové, tragicky zemřelé v roce 1975. Velký zájem o folklor a zvláště Podluží se projevuje ve Štáblových plastikách a studiích postav či bust krojové chasy. Jednu z nich z patinované sádry s názvem Hlava stárka nacházíme i v Dolních Bojanovicích – vysoká pokrývka hlavy, „guláč", s připevněným slavnostním umělým perem „točkem" ovšem ukazuje na stárka z jižního Podluží; postavení kosířku ještě přesněji na obec Tvrdonice či Kostice. Dle zatím zjištěných údajů se tato plastika předává od roku 1984 po volbě nového stárka na Štěpána do rodiny zvoleného, a tam bývá vystavena po celé stárkovské období. Zavedení nového „národopisného" zvyku pravděpodobně souviselo se snahou o organizování folkloru ze strany tehdejšího vedení obce.

Literatura:

Bílík, Stanislav a kol.: Farnost Dolní Bojanovice ve XX. století. Římskokatolická farnost Dolní Bojanovice, 2001.

Kuběna, František: Sakrální památky v Dolních Bojanovicích. Diplomová práce, Olomouc 2005.

Toman, Prokop: Nový slovník československých výtvarných umělců, II. díl L–Ž. Praha 1936.

Alena Káňová